

■ Θεόφρων Μαθητῆς τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου

Ὁ Ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Ναοὺμ τῆς Ἀχρίδος Θαυματουργὸς καὶ Φωτιστῆς τῶν Σλάβων

† 23η Δεκεμβρίου *

Ὁ Ὅσιος Πατὴρ ἡμῶν Ναοὺμ γεννήθηκε σὲ βυζαντινὸ ἔδαφος, στὴν ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ Ἐκκλησία ἐγνώριζε τὴν Ἀναστήλωσι τῶν σεπτῶν Εἰκόνων, περὶ τὸ 843.

Ἡ ἀκριβὴς ἡμερομηνία τῆς γεννήσεως τοῦ Ἁγίου Ναοὺμ παραμένει ἄγνωστη. **Καταγόταν** ἀπὸ εὐγενῆ σλαβο-βουλγαρικὴ οἰκογένεια, ἀλλὰ τὴν ἐγκατέλειψε πολὺ νέος, ἀρνούμενος πλοῦτο καὶ προνόμια.

Ἔγινε μαθητῆς τῶν Ἁγίων ἐνδόξων Ἀποστόλων τῶν Σλάβων Κυρίλλου (Κωνσταντίνου), Μεθοδίου († Μνήμη: 11η Μαΐου) καὶ Κλήμεντος Ἀχρίδος († Μνήμη: 27η Ἰουλίου).

Ἀνεχώρησε μαζί τους σὲ ἱεραποστολικὴ περιοδεία στὶς ἀπολίτιστες περιοχὲς τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης, τὸ 863.

* * *

Τὸ νεοσύστατο Βασίλειο τῆς Μοραβίας (περιοχὴ τοῦ Μέσου Δουνάβεως μεταξὺ Βοημίας, Βαυαρίας καὶ Σλοβακίας), ἀπετελεῖτο ἀπὸ σλαβικὰ φύλα, τὰ ὁποία ἦσαν ἀκόμη βάρβαρα.

Οἱ Μοραβοὶ τὸν Θ' αἰῶνα εἶχαν Μοναρχικὸ Καθεστῶς ἀγροτικῆς μορφῆς. Ἦσαν τότε ὑποτελεῖς στὸ γερμανικὸ Κράτος, ἀλλὰ εὐρί-

Οἱ Ἅγιοι Μεθόδιος, Φώτιος
καὶ Κύριλλος.

Ἅγιος Ἡγεμόνας Ροστισλάβος ἐστράφη πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολι καὶ ἐζήτησε κάποιον Ἐπίσκοπο, ὥστε νὰ ὀλοκληρωθῆ ἡ διάδοσις τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἡ ὀργάνωσις τῆς Ἐκκλησίας στὴν χώρα του.

Ἡ στροφὴ πρὸς τὸ Βυζάντιο ὠφείλετο ἀφ' ἑνὸς στὸ ὅτι ἐγνώριζε ὅτι μόνο ἀπὸ ἐκεῖ μπορούσε νὰ λάβῃ βοήθεια γιὰ τὴν μετάφρασι τῶν ἱερῶν βιβλίων στὴν σλαβικὴ γλῶσσα καὶ ἀφ' ἑτέρου στὸ ὅτι δὲν εἶχε φόβο γιὰ πολιτικὲς ἐπεμβάσεις, ὅπως εἶχε ἀπὸ τὸ γερμανικὸ Κράτος.

Ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Μιχαὴλ Γ' καὶ ὁ Μέγας Φώτιος δὲν ἔστειλαν Ἐπίσκοπο, ἀλλὰ μία ὁμάδα Ἱεραποστόλων. Ἡ ὁμάδα αὐτὴ, μὲ ἀρχηγὸς τοὺς Ἅγίους Κωνσταντῖνο καὶ Μεθόδιο, ξεκίνησε γιὰ τὴν Μοραβία τὴν Ἄνοιξη τοῦ 863. Στὴν ὁμάδα αὐτὴ ἦσαν καὶ οἱ Ἅγιοι Κλήμης, Ναοῦμ, Ἀγγελάριος, Σάββας καὶ μερικοὶ ἄλλοι συνεργάτες, οἱ ὁποῖοι ἀργότερα διεκρίθησαν στὸ ἀποστολικὸ ἔργο.

* * *

Ἀναρίθμητες ἦσαν οἱ δοκιμασίες, οἱ διαρκεῖς ταλαιπωρίες, ἡ χλευὴ καὶ ἡ κακομεταχείρισις ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρεις, ἡ πείνα, τὸ ψῦχος καὶ τὰ πλήγματα, τὰ ὁποῖα ὑπέμειναν οἱ πραγματικοὶ αὐτοὶ Ἀπόστολοι τοῦ Χριστοῦ, μεταβαίνοντες

σκοντο σὲ συνεχῆ σχεδὸν ἐπαναστατικὴ κίνησι καὶ κατὰ περιόδους ἀπελάμβαναν πλήρη ἀνεξαρτησία. **Κ**άτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τῶν Ἡγεμόνων τοὺς –ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς Μοραβοὺς– ἦσαν καὶ οἱ Τσέχοι, οἱ Σλοβάκοι, ὁμάδες Πολωνῶν καὶ τὰ σλαβικὰ φύλα τοῦ Ἑλβα.

Ὁ Χριστιανισμὸς εἶχε ἀρχίσει νὰ διαδίδεται στοὺς Μοραβοὺς ἀπὸ Ἕλληνες, Ἴταλοὺς καὶ Γερμανοὺς Ἱεραποστόλους. Ὁ Ἡγεμόνας καὶ ἀρκετοὶ εὐγενεῖς εἶχαν βαπτισθῆ, ἀλλὰ ὁ λαὸς ἔμενε ἀκόμη στὴν εἰδωλολατρία. Ὁ

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ Ὁσίου Ναοῦμ.

Ἡ Μεγάλη Μοραβία.

στις διάφορες περιοχές τῆς Μοραβίας καὶ κηρύττοντες τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ.

Σύντομα ὁμως, μετὰ τὴν Χάρι τοῦ Κυρίου μας, ἐγνώρισαν μεγάλη ἐπιτυχία, διότι –σὲ ἀντίθεσι πρὸς τοὺς Φράγκους ἱεραποστόλους, οἱ ὁποῖοι προ-ἤρχοντο ἀπὸ τὴν Γερμανία καὶ ἤθελαν νὰ ἐπιβάλουν τὴν γλῶσσα καὶ τὰ ἥθη τῶν Λατίνων– ἐγνώριζαν τὴν διάλεκτο

τῶν κατοίκων τῆς περιοχῆς καὶ εἶχαν ἀρχίσει νὰ μεταφράζουν στὰ σλαβικὰ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τὴν Λειτουργία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. **Ἔ**τσι ἔθεσαν μετὰ βιβλία καὶ γραφεὲς τὰ στερεὰ θεμέλια τῆς Ἀποστολῆς τους.

* * *

Ἐν τούτοις, τὸ ἔργο τους ἐμποδίσθηκε ἀπὸ τοὺς ἱεραποστόλους τοῦ Φραγκικοῦ Βασιλείου, οἱ ὁποῖοι κατενόησαν, ὅτι τὸ ἔργο τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου εἶχε τὴν πλήρη ὑποστήριξι τοῦ Ἁγίου Δούκα Ροστισλάβου, ὁ ὁποῖος ἀπέβλεπε στὴν τοποθέτησι τῶν θεμελιῶν τῆς πνευματικῆς καὶ πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Μεγάλης Μοραβίας.

Οἱ Φράγκοι κατηγόρησαν ψευδῶς τοὺς Ἁγίους Ἀδελφοὺς γιὰ τὴν χρῆσι μιᾶς δῆθεν μὴ καθηγιασμένης γλώσσης, τῆς σλαβικῆς, καὶ προσεπάθησαν νὰ διαδώσουν τὴν αἰρετικὴ διδασκαλία τοῦ Φιλιόκβε (Filioque).

Οἱ Ἅγιοι μετέβησαν στὴν Ρώμη, ὅπου ἔλαβαν τὴν ὑποστήριξι καὶ τὴν ἐγγύησι τοῦ Πάπα Ἀδριανοῦ Β' (867-872). **Τ**οὺς ἐπιφυλάχθηκε λαμπρὰ ὑποδοχὴ στὴν αὐλὴ τοῦ Πατριάρχου τῆς Δύσεως καὶ ἐτιμήθησαν ὡς πραγματικοὶ ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ.

Μετὰ ἀπὸ ἀντιπαραβολὴ μετὰ τὸ ἑλληνικὸ κείμενο, οἱ μεταφράσεις τους ἐκρίθησαν ἀπολύτως πιστὲς καὶ κατάλληλες νὰ χρησιμοποιηθοῦν γιὰ τὸν εὐαγγελισμὸ τῶν σλαβικῶν λαῶν.

Μετὰ τὴν ἐντολὴ τοῦ Πάπα, ὁ Ἅγιος Ναούμ, μαζὶ μετὰ μερικοὺς ἄλλους μαθητὰς τῶν Ἁγίων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου, ἐχειροτονήθη Πρεσβύτερος καὶ ἐγίνε μάρτυς τῶν πανηγυρικῶν Λειτουργιῶν στὴν σλαβικὴ γλῶσσα, οἱ ὁποῖες ἐτελέσθησαν στοὺς μεγαλύτε-

ρους Ναους τῆς Ρώμης.

Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς διαμονῆς τους, ὁ Θεὸς τόσο ἀπλόχερα ἔδωσε τὴν χάρι Του στοὺς εὐλογημένους Ἀποστόλους αὐτοὺς, ὥστε ἐθεράπευαν καὶ μόνο μὲ τὸ βλέμμα τους τοὺς ἀρρώστους καὶ τοὺς καταδυναστευομένους, οἱ ὁποῖοι προσέτρεχαν στὶς δεήσεις τους.

Παρὰ τὸ ὅτι ὁ Ὅσιος Ναοὺμ ἦταν τὸ νεώτερο μέλος τῆς Συνοδίας, δὲν ὑστεροῦσε σὲ ἀποστολικὸ ζῆλο καὶ θαυματουργικὰ χαρίσματα.

Ἀφοῦ ἄφησαν τὸν Ἅγιο Κωνσταντῖνο, ὁ ὁποῖος εἶχε λάβει τὸ Ἀγγελικὸ Σχῆμα μὲ τὸ ὄνομα Κύριλλος, νὰ τελειώσῃ ἐν εἰρήνῃ τὴν ζωὴ του σὲ ἓνα Μοναστήρι τῆς Ρώμης, ὁ Ἅγιος Μεθόδιος καὶ ἡ Συνοδία του ἐπέστρεψαν στὶς πεδιάδες τοῦ Βορρᾶ.

Ὁ Ἅγιος Μεθόδιος εἶχε διορισθῆ ἀπὸ τὸν Πάπα ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Παννονίας (μεγαλύτερο μέρος τῆς σημερινῆς Οὐγγαρίας), μὲ Ἔδρα τὸν ἀρχαῖο Ἐπισκοπικὸ Θρόνο τοῦ Σιρμιού, καὶ δικαιοδοσία ἐπὶ τῶν σλαβικῶν πληθυσμῶν τῆς Παννονίας, Μοραβίας, Σλοβακίας καὶ τμήματος τῆς Κροατίας, καὶ ἀποστολή του ἦταν νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργο, τὸ ὁποῖο εἶχε ἀρχίσει.

* * *

Οἱ συνθήκες ὅμως εἶχαν ἀλλάξει: ὁ Ἅγιος Δούκας Ροστισλάβος, ὁ ὁποῖος ἀντιμετώπισε ἐπιτυχῶς τὶς ἐπιθέσεις κατὰ τοῦ Βασιλείου του ἀπὸ τοὺς Φράγκους, προδόθηκε τελικὰ τὸ ἔτος 870 ἀπὸ τὸν Σβιατοπλοῦκ, τὸν ἀνεψιό του καὶ Δοῦκα στὴν Νίτρα, πόλι στὰ ὄρια τῆς σημερινῆς Σλοβακίας.

Ὁ Σβιατοπλοῦκ ἐφυλάκισε τὸν Ἅγιο Ροστισλάβο καὶ τὸν παρέδωσε στοὺς Φράγκους.

Ὁ Ἅγιος Ροστισλάβος ἀνακρίθηκε καὶ βασανίσθηκε στὸ Ρέτζενσπουργκ τῆς Γερμανίας γιὰ τὴν ἀγάπη του πρὸς

Ὁ Ἅγιος Ροστισλάβος († 870).

Ὁ Ἅγιος Κλήμης,
Ἐπίσκοπος Ἀχιρίδος.

τὸ Ἔθνος του, γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ γιὰ τὴν γνησία Ἀποστολικὴ Διδασκαλία του.

Καταδικάσθηκε σὲ θάνατο ἀπὸ τοὺς Φράγκους, τυφλώθηκε καὶ φυλακίσθηκε. Ἐκοιμήθη στὰ τέλη τοῦ ἔτους 870 σὲ ἄγνωστο μέρος.

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Μεθόδιος καὶ οἱ Ἱεραπόστολοί του, ὅταν ἔφθασαν στὴν ἐπισκοπικὴ τους Ἐπαρχία, ἐθεωρήθησαν σφετεριστές.

Τοὺς συνέλαβαν, τοὺς ἐκακοποίησαν καὶ τοὺς ἐφυλάκισαν κρυφὰ σὲ μιὰ φυλακὴ τῆς Σουαβίας, ὅπου δὲν εἶχαν οὔτε τὰ στοιχειώδη γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴν δριμύτητα τοῦ κλίματος.

Στὴν φυλακὴ, ὁ Ὅσιος Ναοὺμ κατέδειξε ἐκ νέου τὴν δύναμι τῆς προσευχῆς του, μὲ τὴν ὁποία ἀνοιξαν θαυματουργικῶς οἱ πύλες.

Ὅταν τελικὰ ἀπελευθερώθηκαν, ἀξιώθηκαν νὰ ἀρχίσουν πάλι τὸ ἔργο τῆς θεμελιώσεως τῆς σλαβικῆς Ἐκκλησίας τῆς Κεντρικῆς Εὐρώπης, μέσα σὲ δυσκολίες καὶ ἀντιξοότητες, τὶς ὁποῖες ἀντιμετώπιζαν περισσότερο ἐκ μέρους τῶν Φράγκων ἱεραποστόλων παρὰ ἐκ μέρους τῶν βαρβάρων.

* * *

Μετὰ τὴν Κοίμησι τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου († 885), ὁ Σβιατοπλοῦκ παρέδωσε τοὺς Ἠγέτες καὶ τοὺς Κληρικοὺς τῆς Ἑλληνοσλαβικῆς Ἐκκλησίας στὴν διάθεσι τῶν Γερμανῶν. Στὸ σύνολό τους ἦσαν 200, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο τότε στὴν Νίτρα, στὸ Βέλεχραδ καὶ σὲ ἄλλα παρόμοια μεγάλα κέντρα.

Οἱ ἐργαζόμενοι σὲ μικροὺς συνοικισμοὺς, ὡς καὶ οἱ εὐρισκόμενοι σὲ ἀπομακρυσμένες Ἐπαρχίες, ὅπως ἡ Βοημία καὶ ἡ Πολωνία, δὲν ὑπέστησαν διωγμό, τουλάχιστον ἀμέσως.

Ἄλλοι ἐκ τῶν διωχθέντων μετέβησαν στὶς Ἐπαρχίες αὐτές, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦταν καὶ ὁ Γοράσδος († Μνήμη: 11η Μαΐου).

Οἱ φυλακισθέντες Ἠγέτες καὶ Κληρικοὶ ἀρχικῶς ἐβασανίσθησαν καὶ κατόπιν οἱ μὲν νεώτεροι ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι στοὺς Ἑβραίους, οἱ δὲ ἠλικιωμένοι παρέ-

μειναν στην φυλακή.

Οι πωληθέντες ἐλευθερώθησαν μετὰ ἀπὸ ὀλίγους μῆνες στὴν Βενετία ἀπὸ ἀντιπροσώπους τοῦ Αὐτοκράτορος, οἱ ὁποῖοι κατέβαλαν λύτρα. **Α**πὸ ἐκεῖ, μετέβησαν στὴν Κωνσταντινούπολι καὶ διεσκορπίσθησαν στὶς σλαβικὲς χῶρες.

Ἡ Ἱερὰ Μονὴ τοῦ Ὁσίου Ναοῦμ.

Οἱ φυλακισμένοι, μετὰ τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ κύριοι μαθητὲς τοῦ Ἁγίου Μεθοδίου, Κλήμης († Μνήμη: 22α Νοεμβρίου), Ναοῦμ καὶ Ἀγγελάριος († Μνήμη: 11η Μαΐου), ἐγκατελείφθησαν κοντὰ στὶς ὄχθες τοῦ Δουνάβεως στὴν ἀρχὴ τοῦ χειμῶνος τῶν ἐτῶν 885-886. Μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἀπέθαναν. **Ο**ἱ ἐπιζήσαντες ἀκολούθησαν διαφορετικοὺς δρόμους.

* * *

Αὐτοί, οἱ ὁποῖοι ἦσαν ἐλληνικῆς καταγωγῆς ἐβάδισαν κατὰ μῆκος τοῦ Δουνάβεως, μέχρις ὅτου ἔφτασαν στὸ Βελιγράδι, μετὴν τὴν ἐλπίδα, ὅτι θὰ εὑρίσκαν ἀσφαλὲς ἄσυλο στὴν χριστιανικὴ ἤδη Βουλγαρία.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ *Βίου* τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος Ἀχρίδος γράφει ὅτι αὐτοί:

*«Βουλγαρίαν ἐπόθουν,
Βουλγαρίαν περιενόουν,
Βουλγαρίαν τούτοις δοῦναι ἄνεσιν ἐπηλίξετο».*

Στὸ Βελιγράδι, ὁ στρατιωτικὸς Διοικητὴς τῆς πόλεως ἀντιλήφθηκε, ὅτι οἱ ἀπρόσμενοι *μετανάστες* θὰ ἦσαν πολύτιμοι παράγοντες στὸν ἐκχριστιανισμὸ τῆς Βουλγαρίας, ὁ ὁποῖος εὑρίσκετο τότε σὲ ἐξέλιξι, καθὼς καὶ στὴν λειτουργία τῆς Ἐκκλησίας τῆς χῶρας.

Ἡ Κοίμησις τοῦ Ὁσίου Ναοῦμ.

Ἔσπευσε λοιπὸν νὰ στείλῃ αὐτοὺς ὡς δῶρο στὸν Ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων Μπόριδα. **Ὁ** τελευταῖος ἐξησφάλισε ἄριστες προϋποθέσεις στοὺς Μαθητὲς τοῦ Μεθοδίου, προκειμένου αὐτοὶ ἀπερί-

Ὁ Ὅσιος Ναοὺμ καὶ ὁ Ἅγιος Κλήμης.

σπαστοι νὰ ἀφοσιωθοῦν στὸ ἱεραποστολικό, διδακτικό, μεταφραστικό, συγγραφικὸ καὶ διοικητικὸ ἔργο τους.

Πράγματι, οἱ Ἅγιοι Κλήμης καὶ Ναοὺμ δὲν διέψευσαν τὶς προσδοκίες τοῦ Ἡγεμόνος. Ἄρχισαν νὰ ἐκπαιδεύουν Βούλγαρους Ἱερωμένους. Γύρω στὸν μικρότερο

γυιὸ τοῦ Μπόριδος, Συμεών, διαμορφώθηκε φιλολογικὸς κύκλος, στὸν ὁποῖο ὁ Ναοὺμ ἔδιδε ἔμπνευσι καὶ ὠργανωμένη μορφή.

Τὸ 893 ὁ Ἡγεμὼν Συμεών διώρισε τὸν Ὅσιο Ναοὺμ στὴν Πρίσκα τῆς Δυτικῆς Βουλγαρίας. Ἐκτίσθη στὴν ὄχθη τῆς Λίμνης τῆς Ἀχρίδος Μοναστήρι ἀφιερωμένο στοὺς Ἁγίους Ἀρχαγγέλους, στὸ ὁποῖο ἐγκαταστάθηκε καὶ πέρασε τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του.

Ὁ Ὅσιος καὶ Ἰσαπόστολος Ναοὺμ ἐκοιμήθη τὴν 23η Δεκεμβρίου 910 καὶ ἐτάφη στὴν Μονή, ἡ ὁποία ἔλαβε κατόπιν τὸ ὄνομά του.

Στὸν Ναὸ τοῦ Ἁγίου Νικολάου στὴν Ἀχρίδα ἡ μορφή του διατηρεῖται μαζί μὲ ἐκείνη τοῦ Ἁγίου Κλήμεντος σὲ τοιχογραφίες ἀπὸ τὸ 1378.

Εἰκόνες καὶ τοιχογραφίες, στὶς ὁποῖες ἱστοροῦνται τὰ Θαύματα τοῦ Ἁγίου Ναοὺμ, εὐρίσκονται σὲ πολλὰ Ἐκκλησίες στὴν Βουλγαρία καὶ σὲ ἄλλα μέρη τῶν Βαλκανίων.

*Τῷ δὲ ἐν Τριάδι Παναγίῳ Θεῷ,
τῷ ἐνδοξαζομένῳ ἐν τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ,
προσκύνησι καὶ εὐχαριστία,
εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν!*

(*) Σύμφωνα μὲ τὴν Ἀκολουθία του, ὁ Ὅσιος Ναοὺμ θὰ ἔπρεπε νὰ τιμᾶται στὶς 20 Ἰουνίου. ● Τὸ 1742 ἐξεδόθη στὴν Μοσχόπολι «Ἀκολουθία τῶν ἁγίων ἑπταρίθμων, ποιηθεῖσα παρὰ τοῦ ἐν ἱερομονάχοις Γρηγορίου Μοσχοπολίτου», στὴν ὁποία ἀναγράφεται, ὅτι ἡ *Μνήμη τῶν Ἁγίων Ἰσαποστόλων Κυρίλλου καὶ Μεθοδίου καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς* ἐορτάζεται στὶς 17 Ἰουλίου. ● Ἐπίσης, στὸ χειρόγραφο 201 τῆς Μονῆς Παντελεήμονος τοῦ Ἁγίου Ὀρους οἱ Ἅγιοι μνημονεύονται στὶς 26 Νοεμβρίου, ὡς ἀκολουθῶντες: «Ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ 26, μνήμη τῶν ἁγίων καὶ δικαίων ἱσαποστόλων, θεοφόρων Πατέρων, Κυρίλλου, Μεθοδίου, Γοράσδονος, Κλήμεντος, Ναοὺμ καὶ Σάββα».